

**СРЕДСТВА И МЕТОДИ ЗА ПОДАВАНЕ НА ФОНОВИ
ЗНАНИЯ И ИЗГРАЖДАНЕ НА УМЕНИЯ ЗА ОБЩУВАНЕ
В „КИТАЙСКА СРЕДА“ НА УЧЕНИЦИТЕ,
ИЗУЧАВАЩИ КИТАЙСКИ ЕЗИК В
ОСНОВНОТО И СРЕДНО УЧИЛИЩЕ**

Рени Стоянова¹

**TOOLS AND METHODS FOR INTRODUCTION
OF BACKGROUND KNOWLEDGE AND
COMMUNICATION SKILLS IN „CHINESE ENVIRONMENT“
OF STUDENTS STUDYING CHINESE AT PRIMARY AND
SECONDARY SCHOOL**

Renii Stoyanova

Abstract: Pursuit of communication is the major motivation in foreign language learning. Knowing one or more foreign languages today is no longer an additional qualification, but is part of the basic knowledge indispensable for the next stage of students' education. Mastering a foreign language is not limited to acquiring knowledge about grammatical construction, lexical units and phonetic features of a certain language. In view of the fact that "culture is the necessary context for using a certain language" (web 3), the ability to fully use a foreign language in communication is preconditioned by the mastery of background knowledge related to the cultural specificity and civilization model of the nation.

Keywords: Communication, Chinese language, Culture, Background knowledge, FFL.

„Комуникацията между хората е двигателят и основната цел, към която са устремени изучаващите чужд език.“ (Цончева

¹ **Рени Стоянова** – възпитаник на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, понастоящем – заместник-директор на СУ „Васил Левски“ – гр. Русе и дългогодишен преподавател по китайски език там, докторант е към катедра „Класически и източни езици и култури“ – ВТУ; reny8312@abv.bg.

2018, 80). С идеята да отворят за себе си още един прозорец към света, да разширят възможностите си за общуване, да обогатят познанията си хората от векове „посягат“ към изучаването на един или друг чужд език. Причините за избора на конкретен език са предпоставени както от политически и икономически интереси в държавен план, така и от разпространение на своеобразна мода сред подрастващите.

Често си даваме сметка, че съвременните подрастващи коренно се различават от връстниците си преди 10, 20 или 30 години. Редица фактори са в основата на тази промяна – от психологическата нагласа за учене, изменения в обществото и семейната среда като ключови фактори в изграждането на личността, до настоящите авторитети в очите на подрастващите. Тези промени налагат необходимостта от постоянни „корекции“ в методите и средствата, използвани в обучението.

Като педагог с почти петнадесетгодишен стаж, мога смело да заявя, че дори в рамките на подобен отрязък от време ставаме свидетели на сериозни изменения както в предпочитанията при избора на чужд език, така и в наличието на предварителни знания, очаквания, които учениците формират преди да прекратят училищния праг. Глобализацията и непрестанно нарастващия информационен поток несъмнено способстват за осъзнатия избор на изучаваните чужди езици и по-специално източните – китайски, японски. България не изостава от световните тенденции и все повече учебни заведения предлагат и осъществяват обучение по китайски език под различни форми.

Нагласата към изучаването му се променя и броят на родители и деца, които целенасочено избират китайския език, като една прекрасна възможност да се докоснат до Изтока непрестанно нараства. Факт е че самият език не само обогатява миروгледа и разширява общата култура, тъй като предоставя едно друго различно от европейското възприятие за света, но и формира редица умения и качества, които при останалите езици липсват или са съвсем слабо застъпени.

В света на интернет и компютърните технологии необходимостта от изучаване и овладяване на колкото може повече чужди езици е повече от очевидна (Цончева 2015, 75). Практиката

да се въвежда чуждоезиково обучение в най-ранна детска възраст има своето логично обяснение, а при изучаването на китайски език е дори още по-наложителна. Педагогическият ми опит и наблюденияето върху работата на преподавателите и доброволците по китайски език дават основание да отбележим, че овладяването на чужд език не е само пряката зависимост между преподаване и учене, между учител и ученик, а е съвкупност от множество преки и косвени фактори. *Общуването се простира далеч отвъд границите, които задава речта ѝ, в един пряк диалог, освен чрез думите, ние подаваме огромен обем информация към своя събеседник, използвайки редица несловесни елементи, които често пъти са извън нашия съзнателен контрол.* (Цончева 2018, 80). Характерно за обучението на този ранен етап е заучаване чрез подражание. В това отношение е ключова ролята на китайските доброволци, които като носители на езика по естествен начин приучават обучаемите към „ново поведение благодарение на имитацията на модела“ (web 1). Спецификата на китайския език изисква овладяване на нюансите в тоналността на отделните срички. Тонът притежава смислоразличителна функция и овладяването му е от изключителна важност. Подражанието с цел правилно усвояване на тоновете е неразделна част от обучението по китайски език независимо от етапа на образование. При изучаване частите на тялото, например, учениците показват и повтарят след учителите, като запаметяват необходимите фрази и думи. Чудесна опора в работата са мултимедийните издания с картинки и кратки клипове – интересни и много полезни при усвояването на нова лексика. “轻松学中文“, “汉语乐园“, “世界少儿汉语“, “我爱华语” както и системата „Monkey king Chinese” и „Sing your way to Chinese” обхващат широк диапазон от теми и предлагат разнообразни начини на презентиране на отделни лексикални групи. Чрез песни и диалози малките ученици успяват лесно и неусетно да придобият умения за базова комуникация на езика.

На началния етап от чуждоезиковото обучение в общообразователните училища, каквото е нашето, учениците започват изучаването на 2 чужди езика още в първи клас, макар и под формата на факултативна подготовка – по един час седмично. Целта на тези часове е не толкова натрупване на лексика, въвеждане и затвърждаване на граматични и фонетични принципи, а по-скоро изграждане

на жив и устойчив интерес към езика и към китайската култура и история. За целта много често учителите си служат с игрови подходи, съответстващи на възрастта на обучаемите: игри за въвеждане на лексика или граматични конструкции, песни, скоропоговорки, дори измислени лично от тях двустийшия с поздрави на китайски език и др.

За постигане на по-бързо преодоляване на езиковата бариера и по-добро отработване на въвеждания нов материал – лексикални или граматични конструкции, на учениците се предлагат примери, близки до тяхното ежедневие и често в съпоставка с факт от ежедневието на китайците. По този начин наред с упражняването на материала, учениците получават ценна фонова информация, свързана с културата и бита на Китай. Преподавателите често правят препратки и съпоставят празниците, обичаите, поведението на хората в ежедневието, отношението към по-възрастните, почитта към предците и разбирането за живота.

Учениците от прогимназиален етап усвояват езика по аналогичен начин, отново във факултативна форма, но включвайки се в много повече занимания. В това отношение е безценна ролята на Институт „Конфуций“ при ВТУ и на цялостния проект на Ханбан – Институт „Конфуций“ ведно със създадените към тях Класни стаи „Конфуций“. Такава Стая има и на територията на СУ „Васил Левски“ – гр. Русе. Благодарение на възможностите, които предоставя тя учениците са „въвлечени“ в мероприятия за популяризиране на китайската култура – игри с пръчки за хранене, изрязване на фигури от хартия, направа на маски от пекинска опера, направа на китайски традиционен възел и други. Усвояването на всяко едно от изброените умения става на принципа на *учене чрез правене*, което позволява съпреживяване на определени моменти от живота на китайците. Пръчици за хранене се използват в ежедневието, картините, които се получават при изрязване на хартия са неразделна част от подготовката на всяко семейство за един от най-важните празници – Китайската нова година. Пекинската опера е уникално китайско сценично изкуство, съчетаващо различни форми за пресъздаване на действителността, съществували в древен Китай – музика, пеене, костюми, грим, акробатика и бойни изкуства, литературни форми, строго определени категории образи, зависимост от пола, възрастта, характера на героя – зъл или благ, наличие или липса на външна красота. Любимо занимание

е приготвянето на китайска храна рамо до рамо с китайските доброволци. Пелмените (饺子) са основно блюдо на празничната трапеза на връх Китайската нова година. Атракция представлява и ястието пилешки крилца с кока коле (可乐鸡翅).

Факултативната форма позволява гъвкавост в организирането на часовете, което допринася за формиране и развиване на интерес към учебния процес. Интересът на учениците е провокиран и от разнообразните учебни материали, налични в Класната стая „Конфуций“ – “汉语图小解词典”, “汉语图解词典”, “听歌学汉语”, като основните пособия за тази възрастова група си остават “跟我学汉语” и “快乐汉语”. Тук е моментът да обърнем внимание и на самата организация на протичане на часовете по китайски език. Наред с изграждането на навици у обучаемите, свързани с използването и възприемането на фрази/изрази на китайски език, основни за работния процес в класната стая (поздрав на учителя към учениците, поздрав на учениците към учителя, проверка на присъстващите, отваряне на учебниците на съответната страница и т.н. до съобщаване на домашните задания и края на часа), съществен момент в процеса на обучение е учебната атмосфера. Както пише П. Стефанова „ученето е ново изграждане на когнитивни конструкции“ и следователно „за езиковото обучение... естествена учебна среда е налице практически единствено в чуждоезиковата култура“ (web 2). Тези „идеални условия“ за обучение по китайски език, за които говори Стефанова постигаме до голяма степен благодарение на усещането за „потопяне“ в китайска среда, което създава Класната стая „Конфуций“, от една страна, и изграждането на учебните модели, които бяха споменати по-горе.

Феномен в световен мащаб при изучаването на чужд език е нашият 8 клас, когато учениците преминават през интензивен курс на обучение с хорариум от 648 часа за учебната година. Специалистите по преподаване на чужди езици са категорични, че това е правилната посока. Единствено солиден хорариум като този дава възможност за умело прилагане в процеса на обучение на широк комплекс от методи и средства, който включва контекстуализиране на ученето, личен опит, използване на специално създадени за конкретна методична единица презентации и мултимедийни упражнения и т.н. След интензивното обучение в осми клас, учениците продължават изучаването на китайски и на гимназиален етап. Това ниво на

обучение „отваря нови врати“ за обучаемите. В рамките на нашето училище се създаде и утвърди традиционното състезание „Пей с мен на китайски“, което се провежда в два кръга, според възрастовите групи. Ученици от различни етапи на обучение участват с песни и танци, отработени със специална хореография. Чудесна възможност за проверка на лични умения, качества и познания по езика, културата, историята и литературата на Китай е състезанието „Китайски езиков мост“ за ученици. Националният кръг на това състезание „среща“ гимназисти от цялата страна, изучаващи китайски език и техните преподаватели и, в зависимост от демонстрираното, класира най-изявените ученици за представяне на страната на международния кръг, който се провежда в Китай. Подобни мероприятия мотивират учениците да вложат максимум усилия в подготовката и дадат най-доброто от себе си на самото състезание; развиват характерите, дисциплинират и едновременно с това възпитават в умение за работа в екип, отговорност към поставените задачи и толерантност към *Другостта*. Тази образователна степен завършва с полагане на изпити за ниво на владеене на китайски език HSK (汉语水平考试 / Hanyu Shuiping Kaoshi), което е категорична предпоставка за успешен прием в китайски и български висши училища.

В заключение бих споделила, че резултатите от създаването на подобна среда на обучение, предопределена до голяма степен от възможностите, които предлагат фондация „Ханбан“, Институтите „Конфуций“ и Китайско посолство в Република България, ежегодното осигуряване на доброволци – носители на езика, които участват в учебния процес на всички класове и в извънкласните занимания, широкомащабните национални и местни мероприятия, които протичат със задължителното участие на учениците и реалният шанс на всяко дете, чрез включване в различни проекти да посети Китай поне веднъж за периода на обучение в средното училище са категорични. Езикът и културата на страната се популяризира сред обществеността и все по-голям брой родители съзнателно насочват децата си към изучаването му. Обучаемите проявяват самоинициатива и търсят доброволците за допълнителни занимания. Бизнесът категорично заявява нуждата си от специалисти о езика, което превръща изучаването му не в самоцел, а в средство за постигане на следващи цели и гарантира добра реализация на пазара на труда.

Чуждите езици в съвременността вече не представляват сами по себе си допълнителна квалификация към образованието, а са част от базисния минимум знания, върху който да надграждат обучаемите. Възможностите, които предоставя възприетата политика на Китай към създаване на условия и подпомагане обучението по китайски език, финансирането на широкомащабни мероприятия за популяризиране културата на страната изключително благоприятстват учебно-възпитателната работа на учители и ученици, тъй като е невъзможно „да се преподава език без култура“ – „културата е необходимия контекст за използване на този език“ (web 3).

БИБЛИОГРАФИЯ

Цончева П. 2018: П. Цончева. Невербалната комуникация като културен феномен и необходимостта от въвеждането ѝ в процеса на преподаване на китайски език. В: *Сборник с доклади от международна научна конференция на тема: „Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните от Централна и Източна Европа“*, 2018, 80–90 с. В. Търново : Фабер. ISBN: 978-619-00-0745-6// **Tsoncheva P. 2018:** P. Tsoncheva. Neverbalnata komunikatsia kato kulturen fenomen i neobhodimostta ot vavezhdaneto y v protsesa na prepodavane na kitayski ezik. V: *Sbornik s dokladi ot mezhdunarodna nauchna konferentsia na tema: „Diplomaticheski, ikonomicheski i kulturni otnoshenia mezhdu Kitay i stranite ot Tsentralna i Iztochna Evropa“*, 2018, 80–90 s. V. Tarnovo : Faber. ISBN: 978-619-00-0745-6

Цончева П. 2015: П. Цончева. Първи стъпки в чуждоезиковото обучение в Китай. В: *Сборник с доклади от международна научна конференция на тема: „Дипломатически, икономически и културни отношения между Китай и страните от Централна и Източна Европа“*, 2015, 75–81 с. В. Търново : Фабер. ISBN: 978-619-00-0406-6// **Tsoncheva P. 2015:** P. Tsoncheva. Parvi stapki v chuzhdoezиковото obuchenie v Kitay. V: *Sbornik s dokladi ot mezhdunarodna nauchna konferentsia na tema: „Diplomaticheski, ikonomicheski i kulturni otnoshenia mezhdu Kitay i stranite ot Tsentralna i Iztochna Evropa“*, 2015, 75–81 s. V. Tarnovo : Faber. ISBN: 978-619-00-0406-6

Интернет ресурси:

web 1: <http://www.referati.org/povedencheski-metod-kym-ucheneto-socialno-obshtestveno-nauchavane/95180/ref/p2> (към април 2019)

web 2: http://eprints.nbu.bg/384/1/statia_Fremdsprachenerwerb.doc (към април 2019)

web 3: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/178899.pdf> (към април 2019)